

STRATEŠKO PLANIRANJE U ZADARSKOJ ŽUPANIJI I PAMETNA REGIONALNA SPECIJALIZACIJA

Snimio Aleksandar Bonačić

Vedrana Kevrić

ZADRA - Razvojna agencija Zadarske županije

UVOD

Proces pametne regionalne specijalizacije Zadarske županije proizlazi iz sadašnjih strateških dokumenata Zadarske županije, razvojnih dokumenata čija je izradba inicirana kao i praćenja provedbe Županijske razvojne strategije Zadarske županije. Uloga strateških dokumenata u upravljanju regionalnim razvojem vrlo je važna jer su ti dokumenti alat za sveobuhvatno usmjeravanje razvoja. Zadarska županija izradila je Županijsku razvojnu strategiju Zadarske županije (ŽRS) od 2011. do 2013. godine. Ona je službeni razvojni dokument Zadarske županije i planski dokument politike regionalnog razvoja Republike Hrvatske na najnižoj razini te tako i službeni razvojni dokument svih jedinica lokalne samouprave (JLS) na području Zadarske županije.

U svibnju 2014. godine pristupit će se izradbi ŽRS za novo plansko razdoblje koje će biti usklađeno sa planskim dokumentima Europske unije. Strategija *Europa 2020* temelji se na pametnom, održivom i uključivom razvoju, kojemu je cilj stvaranje preduvjeta koji će omogućiti gospodarstvu Europske unije izlaz iz krize. U tom smislu treba promatrati potrebu i izazov za Zadarsku županiju u planiranju i primjeni pametne regionalne specijalizacije.

U vezi s pametnom regionalnom specijalizacijom započeti su razvojni projekti koji bi trebali znatno pridonijeti konkurentnosti identificiranih ključnih sektora gospodarstva Zadarske županije, povećanju zaposlenosti te održivom i uravnoteženom razvoju Jadranske regije i Republike Hrvatske.

ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA ZADARSKE ŽUPANIJE OD 2011. DO 2013.

Prvi strateški dokument o ciljevima, prioritetima i mjerama gospodarskog i društvenog razvoja Zadarske županije jest Regionalni operativni program Zadarske županije, koji je obuhvaćao razdoblje od 2007. do 2010. Dokument je predstavljao preduvjet upotrebe sredstava iz pretprihvatljivih fondova Europske unije, odnosno strateški okvir povlačenja i iskorištavanja tih sredstava.

U skladu sa *Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske* (Narodne novine br. 153/2009.) i *Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske* (59. sjednica Vlade RH, 4. lipnja 2010.), županijske strategije zamijenile su regionalne operativne programe. Stoga je nakon završetka planskog razdoblja koje je obuhvaćao *Regionalni operativni program Zadarske županije* izrađena Županijska razvojna strategija (ŽRS) od 2011. do 2013. godine.

Odlukom Županijske skupštine Zadarske županije na sjednici održanoj 16. prosinca 2013. godine produljuje se

trajanje Županijske razvojne strategije Zadarske županije (ŽRS) za jednu godinu odnosno na razdoblje od 2011. do 2014. godine. To je učinjeno sukladno nalogu Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije (dalje u tekstu MRRFEU) da bi se osigurala usklađenost trajanja županijskih razvojnih strategija sa Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske.

Strategija razvoja Zadarske županije izrađena je prema *Pravilniku o metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija* (Narodne novine br. 153/2009.) koji je donijelo Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva RH 20. travnja 2010.

U izradbi *Strategije razvoja Zadarske županije* poštovalo se načelo partnerstva i konzultacijski proces. Županijsku razvojnu strategiju pripremala je Razvojna agencija Zadarske županije od lipnja 2010. do siječnja 2011. godine u suradnji s Partnerskim vijećem i 5 radnih skupina koje su činili predstavnici gospodarskoga, javnoga i civilnoga sektora kako bi se obuhvatile potrebe i doprinos svih zainteresiranih strana i dionika regionalnog razvoja.

Županijska razvojna strategija Zadarske županije usklađena je sa *Strateškim okvirom za razvoj*, koji je krovni strateški razvojni dokument i definira okvir za razvoj sektorskih strategija i javnih politika RH. S tim je usklađen i ŽRS, kao i s Nacionalnim strateškim referentnim okvirom te svim operativnim programima koje sadrži. Ta je razvojna strategija usklađena i sa *Strategijom regionalnog razvoja Republike Hrvatske*, a strateški ciljevi ŽRS-a s razvojnim prioritetima na razini NUTS 2 regije za Jadransku Hrvatsku.

Držeći se *Pravilnika o metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija*, a u cilju poboljšanja kvalitete ŽRS-a i cjelokupnoga procesa programiranja, prethodno vrednovanje (*ex-ante* evaluacija) provodilo se u svim fazama izradbe ŽRS-a, a završeno je prije njezina usvajanja.

Osim ŽRS-a, od 2011. godine do danas na županijskoj su razini izrađeni sljedeći strateški dokumenti:

- 1) Programa ruralnog razvoja Zadarske županije 2012.-2014.
- 2) Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2011.-2013.
- 3) Operativni program razvoja sektora ribarstva Zadarske županije 2013.-2015.
- 4) Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023.

U fazi izradbe je:

- 1) Strategija razvoja kulture Zadarske županije 2014.-2020.

Nakon izradbe županijske razvojne strategije od 2011. do 2013., iskazana je potreba za izradbom strategije razvoja Grada Zadra za sljedeće sedmogodišnje razdoblje. Zadar

je urbano, gospodarsko i društveno središte Zadarske županije. Peti je grad po veličini u Republici Hrvatskoj i treći u Jadranskoj Hrvatskoj, što pridonosi njegovoj važnosti i daljnjem razvoju. Stoga je izrađena *Strategija razvoja Grada Zadra* od 2013. do 2020. godine, koja je usvojena na sjednici Gradskoga vijeća u travnju 2013. godine.

Popis navedenih strateških dokumenata upućuje na to da je u Zadarskoj županiji proces strateškoga planiranja shvaćen kao ozbiljan i kontinuiran proces regionalnog razvoja s usmjerenjem na okosnice razvoja županije, za što su izrađene ili su u izradbi i sektorske strategije.

Osim izradbe strateških dokumenata, u promatranom razdoblju istodobno se prati i provedba Županijske razvojne strategije Zadarske županije.

PRAĆENJE PROVEDBE ŽUPANIJSKE RAZVOJNE STRATEGIJE

Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija, i to člankom 12, određeno je da županija podnosi godišnje izvješće o rezultatima provedbe ŽRS-a MRRFEU. Izvješće o provođenju Županijske razvojne strategije Zadarske županije izrađuje Razvojna agencija Zadarske županije u koordinaciji s Upravnim odjelom za razvoj i europske procese Zadarske županije.

U skladu s uputom za izradbu i sadržaj izvješća županija o provedbi ŽRS-a, koju je izradio MRRFEU u suradnji s Ekonomskim institutom, Zagreb (EIZ), izrađeno je *Izvješće o provedbi županijske razvojne strategije Zadarske županije za 2011. godinu*.

Izvješće o provedbi Županijske razvojne strategije Zadarske županije za 2011. godinu temelji se na podacima prikupljenima od 23 (od ukupno 35) jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (dalje u tekstu JLPS) s područja Zadarske županije, a to su: Zadarska županija, Grad Zadar, Grad Biograd, Grad Benkovac, Grad Obrovac, Grad Pag, Općina Bibinje, Općina Galovac, Općina Gra-

čac, Općina Kali, Općina Kukljica, Općina Lišane Ostrovičke, Općina Pakoštane, Općina Pašman, Općina Polača, Općina Poličnik, Općina Posedarje, Općina Preko, Općina Sveti Filip i Jakov, Općina Škabrnja, Općina Tkon, Općina Vir i Općina Vrsi.

Treba istaknuti da 12 JLS (Grad Nin, Općina Jasenice, Općina Kolan, Općina Novigrad, Općina Poveljana, Općina Privlaka, Općina Ražanac, Općina Sali, Općina Stankovci, Općina Starigrad, Općina Sukošan, Općina Zemunik Donji) nije dostavilo tražene podatke o provedbi ŽRS-a za 2011. na svojem području, pa oni nisu mogli biti obuhvaćeni ovim izvješćem. Izvješće obuhvaća i podatke Razvojne agencije Zadarske županije koji se odnose na provedene razvojne mjere.

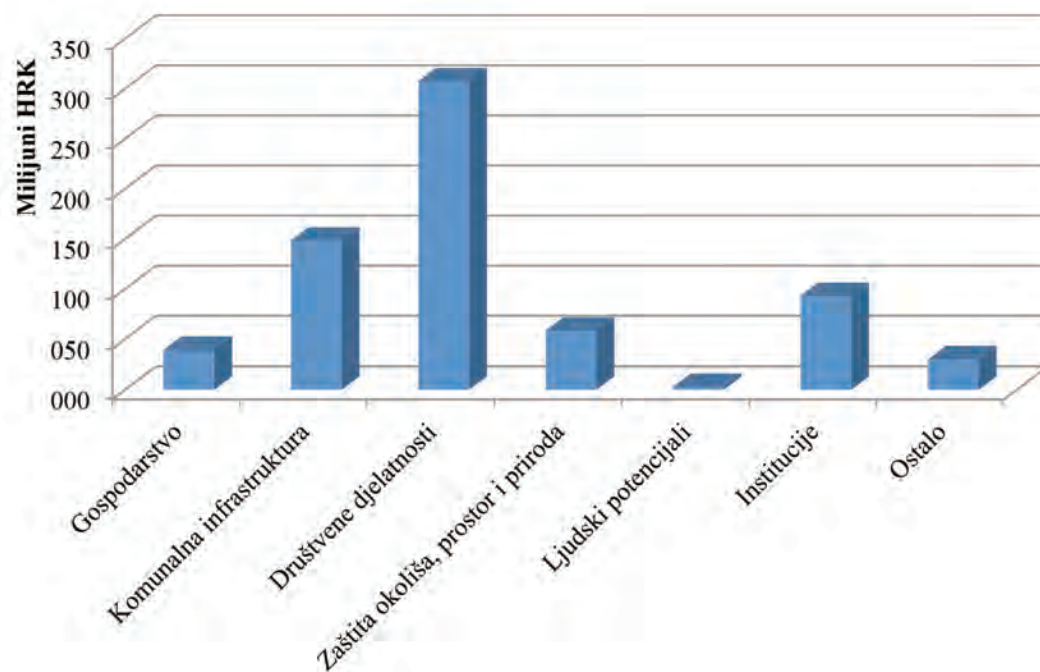
Podatke o razvojnim projektima iz svoje domene, a provedenima na području Zadarske županije, dostavili su i: MRRFEU, Ministarstvo zdravlja RH, Ministarstvo kulture RH, Fond za zaštitu okoliša, Hrvatski centar za razmišljanje te tvrtke: Hrvatske vode, Hrvatske autoceste, Županijska uprava za ceste, Županijska lučka uprava Zadar, Lučka uprava Zadar, Zračna luka Zadar i EVN Croatia.

Kako se vidi iz prikazane Tablice 1 i na slici 1, planirana sredstva za provedbu mjera po područjima razvoja Zadarske županije od 2011. do 2013. ukupno iznose 2.139.752.958 kuna, od čega se najviše sredstava planiralo utrošiti za razvoj, tj. provedbu skupine mjera društvenih djelatnosti 851.993.789 kuna ili 39,8% od ukupnog iznosa. Analizirajući i razvojne projekte, može se zaključiti da je najviše projekata i sredstava planirano upravo za to područje razvoja, i to za skupinu mjera unapređenja i razvoja u odgoju i obrazovanju, točnije za mjeru 4.2.1. iz ŽRS-a Izgradnja, obnova i opremanje društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture važne za povećanje kvalitete života i razvoj zajednice. Najmanji iznos sredstava, 7.052.496 kuna ili 0,3% od ukupno planiranih sredstava, planira se utrošiti na razvoj ljudskih potencijala, u što je svrstana samo jedna mjera ŽRS-a, 1.3.2. Usklađivanje razvoja ljudskih resursa s potrebama gospodarstva.

Područja razvoja	Planirano 2011.-2013. (HRK)	Udio (%)	Planirano 2011. (HRK)	Udio (%)	Utrošeno 2011. (HRK)	Udio (%)	Indeks (utr./pl. 2011.* 100)
Gospodarstvo	149.353.015	7,0	39.141.739	5,8	30.500.079	4,9	78
Komunalna infrastruktura	613.913.328	28,7	148.100.897	21,9	125.976.180	20,3	85
Društvene djelatnosti	851.993.789	39,8	307.216.916	45,4	289.955.462	46,8	94
Zaštita okoliša, prostor i priroda	134.976.341	6,3	58.171.742	8,6	54.459.672	8,8	94
Ljudski potencijali	7.052.496	0,3	2.693.610	0,4	2.514.069	0,4	93
Institucije	286.003.152	13,4	92.938.062	13,7	90.443.221	14,6	97
Ostalo	95.660.836	4,5	29.938.062	4,4	25.687.998	4,2	86
Ukupno	2.138.952.958	100,0	677.347.778	100,0	619.536.683	100,0	91

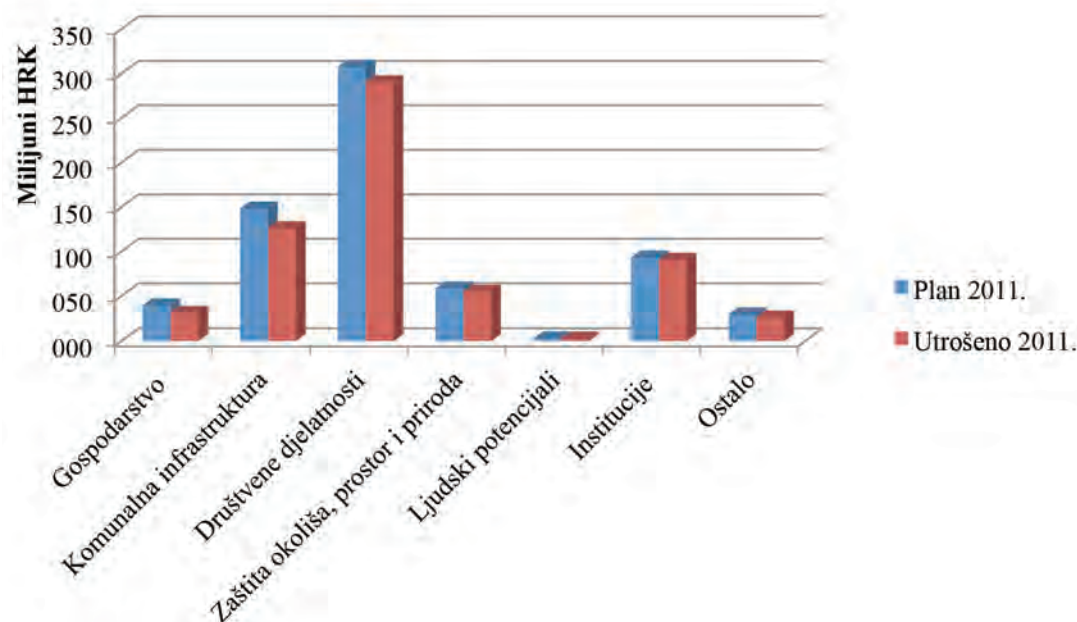
TABLICA 1.
Financijsko izvješće o provedbi skupine mjera ŽRS-a zbrojno po područjima razvoja Zadarske županije

IZVOR: ZADRA – Razvojna agencija Zadarske županije

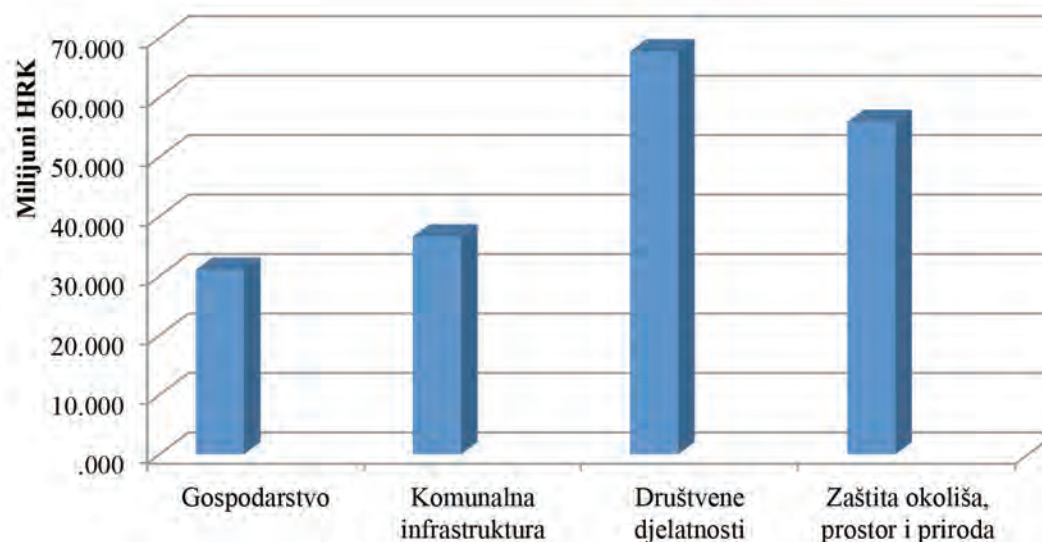
SLIKA 1.
Planirana sredstva za provedbu skupine mjera ŽRS-a zbrojno po područjima razvoja za razdoblje od 2011. do 2013.

IZVOR: ZADRA – Razvojna agencija Zadarske županije

SLIKA 2.
Planirana i utrošena sredstva za provedbu skupine mjera ŽRS-a zbrojno po područjima razvoja za 2011.

IZVOR: ZADRA – Razvojna agencija Zadarske županije

SLIKA 3.
Razvojni projekti JLPS u 2011. godini prema područjima razvoja (u HRK)

IZVOR: ZADRA – Razvojna agencija Zadarske županije

Razvojno područje	Vrijednost	Udio (%)
Gospodarstvo	31.009.775	16,2
Komunalna infrastruktura	36.592.344	19,1
Društvene djelatnosti	67.715.633	35,4
Zaštita okoliša, prostor i priroda	55.854.369	29,2
Ukupno	191.172.120	100,0

Za 2011. godinu planirana sredstva za provedbu razvojnih mjera ŽRS-a Zadarske županije iznosila su 677.347.778 kuna. U 2011. godini utrošeno je ukupno 619.536.683 kuna ili 91% od planiranih sredstava. Tablica 1 i Slika 2 pokazuju da se i za 2011. godinu, kao i za proračunsko razdoblje od 2011. do 2013., najviše sredstava planiralo za provedbu mjera u razvoju društvenih djelatnosti, i to 309.049.971 kuna ili 45,4% od ukupno planiranih sredstava. Za navedeno područje razvoja utrošena su i najveća sredstva, u iznosu od 289.955.462 kuna ili 46,8% od ukupno utrošenih sredstava u promatranoj godini.

Među razvojnim mjerama poduzetim u izvještajnom razdoblju sadržani su razvojni projekti koje čine sastavni dio ukupnih razvojnih mjera poduzetih kako bi se ostvarili prioriteta i strateški ciljevi razvoja utvrđeni u županijskoj razvojnoj strategiji. Prema uputi za izradbu i sadržaj izvješća županija o provedbi ŽRS-a, analizirani su samo razvojni projekti koji su ujedno i kapitalne investicije. Razvojni projekti (kapitalne investicije) obuhvaćeni ovom analizom sadržani su i u planovima razvojnih programa proračunskih korisnika županije, gradova i općina na području Zadarske županije koji su podatke dostavili. Međutim, na području Zadarske županije u promatranom razdoblju provode se i projekti čiji su nositelji ministarstva RH i javna poduzeća. To su najčešće veliki infrastrukturni projekti, kao npr. izgradnja Luke „Gaženica“, koji zamjetno pridonose ostvarenju strateških ciljeva Zadarske županije. Stoga su analizirani i takvi projekti, kao i neke kapitalne investicije privatnoga sektora (npr. izgradnja plinske mreže). Podatke o kapitalnim investicijama iz svoje domene, a provedenima na području Zadarske županije, dostavili su: MRRFEU, Ministarstvo zdravlja RH, Fond za zaštitu okoliša, Hrvatski centar za razminiranje te tvrtke: Hrvatske vode, Hrvatske autoceste, Županijska uprava za ceste, Županijska lučka uprava Zadar, Lučka uprava Zadar, Zračna luka Zadar i EVN Croatia.

Dakle, izvješćem o provedbi ŽRS-a obuhvaćen je dio, ali ne i svi razvojni projekti (kapitalne investicije) provedeni u 2011. godini, stoga analiza daje nepotpunu informaciju i približnu sliku provedenih razvojnih projekata na području Zadarske županije.

U cilju detaljnije analize prikazane su posebno samo kapitalne investicije sadržane u proračunima JLPS-a s područja Zadarske županije i zbrojno sve kapitalne investici-

je obuhvaćene Izvješćem o provedbi ŽRS-a u 2011. godini (Tablica 2, Slika 3).

Ukupna vrijednost kapitalnih investicija sadržanih u proračunima JLPS-a s područja Zadarske županije u 2011. godini iznosi 191.172.120 kuna.

Analiza tih kapitalnih investicija pokazuje da je najviše sredstava, u iznosu od 67.715.633 kune, izdvojeno za projekte s područja razvoja društvenih djelatnosti, i to najviše iz skupine mjera unapređenja i razvoja u odgoju i obrazovanju, točnije za mjeru 4.2.1. iz ŽRS-a Izgradnja, obnova i opremanje društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture važne za povećanje kvalitete života i razvoj zajednice.

Promatrajući zbrojno i kapitalne investicije navedenih ministarstava RH i tvrtki, ukupna vrijednost kapitalnih investicija provedenih u tijeku 2011. godine penje se na 612.179.320 kuna (Tablica 3, Slika 4). Analiza ovog iznosa pokazuje da je u 2011. godini najveći iznos utrošen u projekte komunalne infrastrukture, i to u iznosu od 372.492.824 kune ili 60,8% od ukupnog iznosa. Razlog tomu je veliki infrastrukturni projekt pomorske Luke „Gaženica“ (mjera 4.3.3. ŽRS-a Razvoj pomorske infrastrukture i usluga), za koji je u 2011. godini izdvojeno 210.985.885 kuna.

Razvojno područje	Vrijednost	Udio (%)
Gospodarstvo	76.009.775	12,4
Komunalna infrastruktura	372.492.824	60,8
Društvene djelatnosti	91.784.930	15,0
Zaštita okoliša, prostor i priroda	71.891.791	11,7
Ukupno	612.179.320	100,0

Analizirajući podatke prikupljene od JLPS-a s područja Zadarske županije o provedbi razvojnih mjera ŽRS-a u 2011. godini, može se zaključiti da je za prvu godinu provedbe ŽRS-a najviše sredstava planirano i utrošeno na razvojno područje društvenih djelatnosti, i to skupinu mjera unapređenja i razvoja u odgoju i obrazovanju, odnosno mjera 4.2.1. iz ŽRS-a Izgradnja, obnova i opremanje društvene, zdravstvene i socijalne infrastrukture važne za povećanje kvalitete života i razvoj zajednice. S tim u vezi, također prema podacima JLPS-a, za istu mjeru razvoja u 2011. godini provedeno je i najviše projekata i po broju i vrijednosti.

Nakon područja razvoja društvenih djelatnosti po vrijednosti uloženi sredstva u 2011. godini slijedi područje razvoja komunalne infrastrukture. U oba razvojna područja riječ je o infrastrukturnim ulaganjima koja su po svojoj prirodi kapitalno zahtjevna, pa je ovakva raspodjela uloženi sredstava razumljiva.

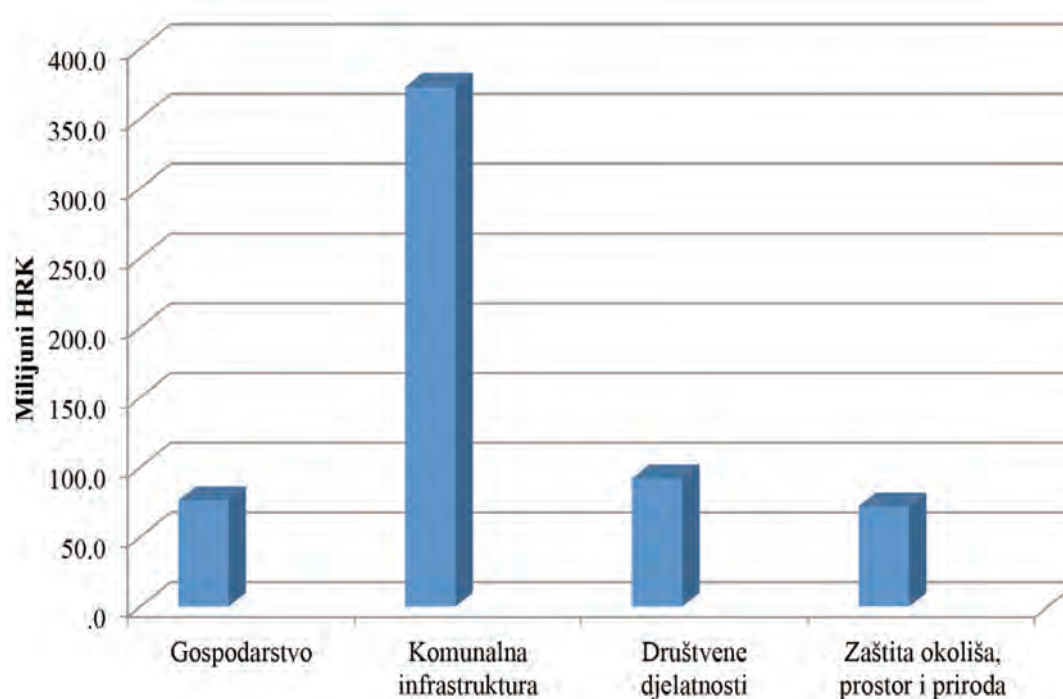
Naravno, treba naglasiti i važnost razvoja ostalih područja. Po uloženi sredstvima u provedbu razvojnih mjera ŽRS-a Zadarske županije najmanje je sredstava uloženo u

TABLICA 2.
Razvojni projekti JLPS-a u 2011. godini prema područjima razvoja (u HRK)

IZVOR: ZADRA –
Razvojna agencija
Zadarske županije

TABLICA 3.
Razvojni projekti prema područjima razvoja za 2011. godinu (u HRK)

IZVOR: ZADRA –
Razvojna agencija
Zadarske županije

SLIKA 4.

**Razvojni projekti
prema područjima
razvoja za 2011.
godinu (u HRK)**

IZVOR: ZADRA – Razvojna
agencija Zadarske županije

razvoj ljudskih potencijala. Objašnjenje za to leži u činjenici da je, prema uputi za izradbu i sadržaj izvješća županija o provedbi ŽRS-a, u to područje razvoja svrstana samo jedna mjera iz ŽRS-a Zadarske županije, za razliku od ostalih područja razvoja, i da je riječ o tzv. *soft* projektima, koji su kapitalno manje zahtjevni od infrastrukturnih. Ipak, navedena mjera ŽRS-a 1.3.2. Usklađivanje razvoja ljudskih resursa s potrebama gospodarstva pripada prioritetu ŽRS-a 1.3. Jačanje kapaciteta i učinkovitosti poduzetničkoga sektora, koji je u ŽRS-u Zadarske županije od 2011. do 2013. ocijenjen kao jedan od posebno važnih prioriteta za ostvarenje ciljeva ŽRS-a. Stoga se provedbi toga prioriteta u sljedećem proračunskom razdoblju treba posvetiti posebna pozornost. Osim toga, navedeni prioritet i mjera ŽRS-a Zadarske županije u izravnoj su vezi s ciljem 2. iz ŽRS-a Razvoj konkurentnog poduzetništva, turizma, poljoprivrede i ribarstva. Konkurentnost je ključni faktor razvoja regionalnoga i nacionalnoga gospodarstva i uvjet prevladavanja sadašnje gospodarske krize. Europska unija se upravo radi podizanja konkurentnosti gospodarstva svojih regija opredjeljuje u strateškim dokumentima (*Strategija Europa 2020*) za pametan rast, odnosno pametnu regionalnu specijalizaciju.

**ŽUPANIJSKA RAZVOJNA STRATEGIJA ZADARSKE
ŽUPANIJE OD 2015. DO 2020. GODINE**

U svibnju 2014. godini pristupit će se pripremi strateških dokumenata za iduće plansko razdoblje. MRRFEU započinje postupak izradbe nove strategije regionalnog

razvoja Republike Hrvatske. Da bi se osigurala usklađenost planskih dokumenata regionalnog razvoja na svim razinama te potaknula suradnja svih sudionika na njihovoj izradbi, planirana je paralelna izradba *Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske* i izradba županijskih razvojnih strategija.

Iduće plansko razdoblje, odnosno *Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2015.-2020.* godine koja će biti donesena krajem 2014. godine sukladno smjernicama MRRFEU, bit će usklađena sa planskim dokumentima Europske unije. *Strategija Europa 2020*, koja se temelji na pametnom, održivom i uključivom rastu, ističe važnost ciljanoga planiranja i ulaganja u jačanje konkurentnosti regija Unije.

U okviru Kohezijske politike EU-a od 2014. do 2020. naglasak će biti na ulaganju u istraživanje, inovacije i poduzetništvo u svakoj od zemalja članica EU-a i u regiji da bi se potpuno iskoristili potencijali Europe. Uvođenje uvjeta koje treba ispuniti jedan je od elemenata reforme kohezijske politike EU-a, a jasne i pažljivo osmišljene strategije za pametnu specijalizaciju na području istraživanja i inovacija navode se kao uvjet. Na taj način usmjeravalo bi se iskorištavanje ulaganja u idućem planskom razdoblju, kao i postizanje konkretnih i mjerljivih ciljeva.

Nacionalne i regionalne vlasti diljem Europe izradit će strategije istraživanja i inovacija za pametnu specijalizaciju, što podrazumijeva identifikaciju jedinstvenih obilježja i potencijala svake zemlje i regije, uz isticanje konkurentskih prednosti kako bi se pojačala sinergija između europskih, nacionalnih i regionalnih politika te javnih i privatnih ulaganja. Pametnu specijalizaciju morat će pro-

vesti sve nacionalne i regionalne vlasti u EU-u radi učinkovitije upotrebe strukturnih fondova EU-a.

S tim u vezi treba promatrati i *Strategiju razvoja Zadarske županije*, odnosno pametnu regionalnu specijalizaciju Zadarske županije, kao potrebu i izazov u idućem planskom razdoblju.

PAMETNA REGIONALNA SPECIJALIZACIJA ZADARSKE ŽUPANIJE

U *Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije od 2011. do 2013.* identificirane su komparativne prednosti, jedinstvena obilježja i potencijali razvoja Zadarske županije.

Vizija razvoja Zadarske županije za razdoblje 2011.-2013. usvojena unutar pet radnih skupina i Partnerskog vijeća Zadarske županije je: *Zadarska županija je privlačna i gospodarski konkurentna regija uravnoteženog i održivog razvoja, prepoznatljive kulturne i prirodne baštine te visoke kvalitete života.*

Da bi vizija bila konkretizirana, definirana su četiri strateška cilja:

- 1) uspostava učinkovitog sustava upravljanja potencijalima i resursima,
- 2) razvoj konkurentnog poduzetništva, turizma, poljoprivrede i ribarstva,
- 3) prepoznatljivost i očuvanje kulturne i prirodne baštine,
- 4) unaprjeđenje zaštite okoliša i kvalitete života.

U skladu sa svojim snagama Zadarska županija opredijelila se, kroz strateški cilj 2 Razvoj konkurentnog poduzetništva, turizma, poljoprivrede i ribarstva, za multi-sektorski razvoj s glavnim usmjerenjem prema turizmu, i to specifičnim oblicima turističke ponude, te prema metaloprerađivačkoj i prehrambeno-prerađivačkoj industriji uz primjenu suvremenih tehnologija, inovacija i znanja te prema integriranoj brizi za okoliš. Sektor poljoprivrede, ribarstva i akvakulture prepoznat je kao sektor koji ima znatan potencijal za razvoj, za koji se trebaju stvoriti preduvjeti u proizvodnji visokokvalitetnih, autohtonih i prepoznatljivih proizvoda.

Navedeni sektori potvrđeni su kao prioritetni i prilikom provedbe projekta Razvoj investicijskog okruženja, koji je realiziran od 2010. do 2012. godine iskorištenjem pretprikladne pomoći IPA komponente III C, a čiji su nositelji bili Ministarstvo gospodarstva RH te Ministarstvo poduzetništva i obrta RH. Svrha projekta bila je stvaranje pozitivnog utjecaja na ulagačku klimu u hrvatskim županijama, u okviru kojeg su županije identificirale prioritetne sektore za privlačenje izravnih stranih investicija.

U *Strategiji razvoja grada Zadra od 2013. do 2020.*, osim navedenih industrija, istaknuti su sektor prometa i

veza te kreativna industrija. Sektor kreativne industrije također je prepoznat kao sektor koji ima potencijal za razvoj u Zadarskoj županiji i RH. Riječ je o stalno rastućem sektoru globalnoga gospodarstva koji stvara i iskorištava proizvode intelektualnoga vlasništva i kreativnih usluga. Važnost kreativne industrije ne ogleđa se samo u mogućnosti postizanja većih prosječnih stopa rasta gospodarstva i stvaranja novih radnih mjesta nego i u jačanju kulturnog identiteta, koji ima važnu ulogu u poticanju kulturne raznolikosti.

U vezi s identificiranim sektorima gospodarstva javila se potreba za izradbom sektorskih planskih dokumenata, pa su tijekom 2012. i 2013. godine izrađivani *Operativni program razvoja sektora ribarstva Zadarske županije od 2013. do 2015.* i *Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije od 2013. do 2023.*

Turizam je istaknut u nacionalnim planskim dokumentima kao jedan od glavnih pokretača razvoja gospodarstva Republike Hrvatske. Od izvanredne je važnosti za dosadašnji i budući održivi razvoj Zadarske županije, koja ima dugu tradiciju turizma zbog svojega geografskog položaja, vrijedne kulturno-povijesne i prirodne baštine te ostalih turističkih resursa. Stoga je neupitna potreba za izradbom posebnoga planskog dokumenta da bi se omogućio održiv razvoj područja i veća kvaliteta života stanovništva te podigla razina konkurentnosti destinacije.

Iako je najvažniji turistički proizvod destinacije sunce i more, Zadarska županija ima snažan razvojni potencijal u specifičnim oblicima turizma, i to: zdravstvenog turizma, MICE turizma (od eng. *Meetings, Incentives, Congresses and Exhibitions*; novi naziv za kongresni turizam), kulturnoga turizma, cikloturizma (turizam s upotrebom bicikla) i drugih specifičnih oblika turizma, u skladu sa svojim geografskim posebnostima, bogatom kulturno-povijesnom i prirodnom baštinom te suvremenim trendovima razvoja turizma. Specifični oblici turizma usmjereni prema specifičnim ciljanim skupinama turista utjecat će na produljenje turističke sezone i unaprjeđenje turističke ponude.

Drugim sektorskim planskim dokumentom Zadarske županije, *Programom razvoja sektora ribarstva Zadarske županije od 2011. do 2013.*, određuju se strateški ciljevi i prioriteti održivog razvoja sektora ribarstva u županiji. Ribarstvo je tradicionalna djelatnost primorskog dijela Zadarske županije. Ribarstvo i marikultura Zadarske županije važni su u nacionalnim okvirima s obzirom na udio u ukupnom ulovu i iskrcaju ribe i drugih morskih organizama te u ukupnoj proizvodnji marikulture. Sektor ribarstva i marikulture prepoznat je u *Županijskoj razvojnoj strategiji Zadarske županije od 2011. do 2013.* kao sektor koji ima zamjetan potencijal za daljnji rast i razvoj.

U vezi sa započetim procesom pametne specijalizacije, u Zadarskoj županiji pristupilo se izradbi triju strateških projekata koji se pripremaju za financiranje sredstvima

iz strukturnih fondova EU-a. U skladu s identificiranim sektorima, jedinstvenim obilježjima županije, definiranim potencijalima rasta i smjericama razvoja sadržanim u navedenim planskim dokumentima Zadarske županije, planira se uspostava, izgradnja i opremanje centara kompetencije i inkubatora za tvrtke iz sektora metaloprerađivačke industrije, prehrambeno-prerađivačke industrije i kreativne industrije.

Svaki od navedenih centra kompetencije bit će specijaliziran za određeno područje navedenog sektora, i to:

- 1) Metaloprerađivačka industrija – individualizirana proizvodnja i autonomni sustavi
- 2) Prehrambeno-prerađivačka industrija – preradba ribe i voća
- 3) Kreativne industrije – digitalne interaktivne tehnologije.

Projekti su zasnovani na tzv. *Triple helix* modelu, koji povezuje privredne subjekte, lokalnu i regionalnu samoupravu te obrazovne i znanstveno-istraživačke institucije. Njihova koordinirana suradnja temelj je razvoja konkurentnoga gospodarstva zasnovanog na intelektualnom kapitalu. Centri kompetencije usmjereni su prema razvojnim i primijenjenim istraživanjima koja potiče industrija te prema njihovoj komercijalizaciji, potporu i jačanju intelektualnoga vlasništva unutar specifičnih tematskih područja i grana kompetencije. Omogućit će prijenos znanja i transfer tehnologija između znanstvene zajednice i privrednih subjekata te pružiti malim i srednjim poduzetnicima istraživačko-razvojne aktivnosti radi povećanja produktivnosti i jačanja konkurentnosti pojedinoga sektora gospodarstva.

Centri će istodobno obrazovati konkurentnu radnu snagu prema potrebama tržišta rada, i to praktičnom nastavom učenika i studenata te cjeloživotnim obrazovanjem zaposlenika u tvrtkama iz toga sektora.

Projekti su važan dio razvojnih strategija Zadarske županije i Grada Zadra. Ključne komponente regionalne strategije uključuju zapošljavanje, poduzetništvo, obrazovanje i društvenu uključenost. Centri su temelj za sve tri strateške komponente.

Centri izravno odgovaraju na nekoliko tematskih ciljeva Europskoga fonda za regionalni razvoj (ERDF) navedenih u investicijskim prioritetima:

- 1) Jačanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija
- 2) Jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, poljoprivrednoga sektora te sektora ribarstva i akvakulture
- 3) Promicanje zapošljavanja i podrška mobilnosti radne snage
- 4) Ulaganje u obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje.

Realizacijom navedenih razvojnih projekata osigurala bi se potrebna razvojno-istraživačka infrastruktura, omogućio prijenos znanja i tehnologija, kapitalizirale sinergije tehnološke platforme Republike Hrvatske te unaprijedio proces razvoja gospodarstva koje se temelji na znanju.

ZAKLJUČAK

Europska komisija ističe jačanje konkurentnosti gospodarstva, porast razine sudjelovanja na tržištu rada te osiguranje boljeg obrazovanja i vještina kao strukturnih izazova s kojima bi se Republika Hrvatska trebala suočiti ulaganjima kroz EU-fondove. Upravo navedeni strukturni izazovi usmjeravaju prema pametnoj regionalnoj specijalizaciji kao inicijativi i smjernici za rast gospodarstva. Strategija pametne specijalizacije trebala bi se razvijati i provoditi u suradnji sa svim dionicima regionalnog razvoja koji su okupljeni oko zajedničke vizije budućnosti. Koordinirana suradnja između državne, regionalne i lokalne vlasti, privatnoga sektora, obrazovnih i znanstvenih institucija temelj je razvoja konkurentnoga gospodarstva zasnovanog na intelektualnom kapitalu.

Zadarska županija započela je proces pametne regionalne specijalizacije opredjeljujući se za sektore koji su u županiji tradicionalno zastupljeni i za koje se pokazao potencijal za daljnji razvoj, a u skladu sa suvremenim trendovima razvoja gospodarstva. Ulaganje u znanje, istraživanje i razvoj ključan je čimbenik u podizanju dodane vrijednosti, povećanju produktivnosti i učinkovitosti poslovanja gospodarstva. U konačnici provedba planirane, koordinirane, sustavne pametne regionalne specijalizacije omogućit će održiv i uravnotežen razvoj cjelokupne Zadarske županije na dobrobit njezinih stanovnika.

LITERATURA

Županijska razvojna strategija Zadarske županije 2011.-2013., Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA d. o. o., Zadar, 2011.

Strategija razvoja ljudskih potencijala Zadarske županije 2011.-2013., Zadarska županija, Zadar, 2011.

Strategija razvoja Grada Zadra 2013.-2020., Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA d. o. o., Zadar, 2013.

Glavni plan razvoja turizma Zadarske županije 2013.-2023., Zadarska županija, Zadar, 2013.

Operativni program razvoja sektora ribarstva Zadarske županije za razdoblje 2013.-2015., Razvojna agencija Zadarske županije ZADRA d.o.o., Zadar, 2013.

Europska komisija (2013.): Priopćenje za tisak IP/13/1051, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1051_hr.htm

Savić, T., Gelo, R., Bukovac, S. (2013.): Ususret fondovima kohezijske politike u Hrvatskoj – kohezijska politika, strukturni fondovi, kohezijski fond i primjeri, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske Unije (2013.): Ususret EU fondovima, Zagreb // http://www.mrrfeu.hr/UserDocsImages/EU%20fondovi/godisnja%20konferencija%20mrrfeu%202013/Prezentacija_god%20konferencijaMRRFEU.pdf

